

Povzetek projekta Študentski inovativni projekti za družbeno korist 2016-2020 za študijski leti 2018/2019 in 2019/2020

1. odpiranje za namen objave in predstavitve na spletni strani sklada

1. Polni naslov projekta: Drugi skozi umetnost: Premagovanje odporov do drugačnosti s pomočjo umetnosti

- **V katero področje na prvi klasifikacijski ravni KLASIUS-P-16 se uvršča projekt glede na vsebinsko zasnovano** (neustrezno področje izbrišite):

0 – Osnovne in splošne izobraževalne aktivnosti/izidi

2. V sodelovanju z: (navede se univerza oz. samostojni visokošolski zavod, ki je prijavil projekt in članica, ki je nosilka projekta ter partner/ja – podjetje/ji oz. organizacija, ki je/sta bilo/i vključeno/i v projekt)

Prijavitelj: Univerza v Ljubljani

Članica nosilka projekta: Pedagoška fakulteta v Ljubljani v sodelovanju s Filozofsko fakulteto v Ljubljani

Partner: Zavod Divja misel

3. Besedilo:

- Opreделите problem, ki se je razreševal tekom izvajanja projekta

Projekt je izhajal iz problematike konfliktnih odnosov med učenci na eni od ljubljanskih osnovnih šol. Izključevalni odnosi med sošolci v dveh razredih prve triade so ovirali izvajanje nekaterih dejavnosti in uporabo določenih, zlasti skupinskih oblik dela. Cilj delavnic je bil preko umetniške izkušnje in vživljanja v raznorazne pripovedi/naracije izboljšati njihove odnose, povečati njihovo občutljivost za drugega ter spodbuditi prosocialno in altruistično vedenje otrok.

V institucionalnem vzgojnem okolju vrtca ali šole se kot ključna pedagoška cilja pripovedovanja in poslušanja zgodbe običajno izpostavljata razumevanje kulturne tradicije in razvoj (pred)jezikovnih spretnosti (Marjanovič Umek in Fekonja 2019) kot orodja vstopanja v simbolni svet kulture. Estetika, kot ena od substanc umetnosti, pa ima tudi širši vpliv, npr. uživanje v lepoti pripovedi ter sočutna imaginacija in katarza. Zmožnost uživanja v lepem po Aristotelu sama po sebi izboljšuje človekovo življenje, saj nas svet, v katerem opazimo lepoto, izpolnjuje. Sočutna imaginacija je tista, ki omogoča medčloveške odnose, ki so po Paulu Ricoerju najkrajša pot do samega sebe. Posameznik je takšen, kakršen se izkaže v odnosih in dejavnostih, s katerimi se vključuje v svet. Hkrati nam vživljanje v akterja zgodbe omogoča katarzično premagovanje stisk, ki zaznamujejo naše strahove in tesnobe, zgodba pa jih priključuje v zavest in s tem zmanjša notranje napetosti (Kroflič 2017).

Ko razmišljamo o spodbudnem vzgojnem okolju, imamo običajno v mislih fizično in socialno dimenzijo, podprto z ustreznim simbolnim okvirom dogovorjenih norm obnašanja. Za otrokov optimalni razvoj pa je ključna tudi domišljajska dimenzija vzgojnega

okolja. Otrok za svoj razvoj potrebuje informacije, ki v njem vzbudijo radovednost, torej željo po spoznavanju novega, kar naj bi bile kvalitete fizičnega prostora. Nadalje potrebuje okolje, ki mu omogoča raznolike socialne odnose in hkrati občutek varnosti, kar zagotavljata socialna in simbolna dimenzija. A šele ko tem dimenzijam dodamo domišljjsko dimenzijo, otroku omogočimo, da samostojno preverja pomene socialnih navad in družbenih pravil v varnem okolju domišljjskih dejavnosti (Edmiston 2008, Paley 1993). Zato ni naključje, da so v drugi polovici dvajsetega stoletja najbolj ključne preboje v razumevanju otrokovih ustvarjalnih zmožnosti in v iskanju pedagoških sredstev, s katerimi lahko kakovostno podpremo razvoj otrokovih potencialov, razvili avtorji, ki so v vzgojno dejavnost začeli vključevati rabo umetniških jezikov, na primer Loris Malaguzzi v vrtcih Reggio Emilia (Kroflič 2011). Vključevanje domišljjskih umetniških dejavnosti pa ima tudi izjemne potenciale za premagovanje vzgojno-disciplinskih konfliktov, o čemer na primer priča osnovna šola Orchard Garden, ki je obsežen nadzorni in kaznovalni aparat zamenjala s kreativnimi umetniškimi projekti in v nekaj letih iz getoizirane institucije ustvarila eno najhitreje razvijajočih se šol v ameriški zvezni državi Massachusetts (Kroflič 2019).

- Opišite potek reševanja problema oz. kratek povzetek projekta

Preden smo začeli natančnejšo zasnovo projekta smo se sestali z razredničarkami in ravnateljem osnovne šole, v kateri smo kasneje izvajali delavnice. Srečanje je bilo namenjeno predvsem temu, da nam pedagoški delavci podrobneje orišejo probleme, ki se pojavljajo v razredih, kako so jih že poskušali razrešiti, katere so močne točke posamezne razredne skupnosti, na kaj moramo biti pozorni pri delu z otroki ipd. Pomemben del srečanja je imela tudi naša predstavitev delavnic in cilja, ki ga želimo z njimi doseči. V okviru tega je bilo še posebej pomembno, da nam je šola podrobneje razložila svoj način delovanja, predvsem vrednotno usmeritev in svoje poslanstvo. Ključnega pomena za uspešno izpeljavo delavnic je bila namreč sinhrona vizija in usklajeno delovanje med nami in med šolskimi pedagoškimi delavci.

Osrednji del projekta so predstavljale delavnice, ki so jih študentje ob občasni prisotnosti mentorice izvajali kontinuirano vsak teden skoraj dva meseca. Vsa srečanja je povezovala meta-zgodba Zborovanje ptic (perzijska pripoved), s katero smo vsakokrat otvorili naše srečanje. Nadaljevanje delavnice je temeljilo na posebni zgodbi, z vsebino, ki je problematizirala določeno delovanje glavnih protagonistov. Zgodbe so bile izbrane na podlagi strokovne literature in ob posvetovanju s strokovno mentorico. Izbrane pravljice so upoštevale starost otrok in konkretne situacije, v katerih se učenci vsakodnevno znajdejo in lahko predstavljajo ovire za nadaljnje sodelovanje med njimi, če ne znajo ustrezno rešiti konfliktne situacije. V začetnih srečanjih so vlogo mediatorja prevzemali sodelujoči študentje, kasneje pa se je ta vloga vse bolj prenašala na otroke, s čimer smo razvijali njihove sposobnosti strpne komunikacije in sprejemanja različnih pogledov. Sleherno srečanje se je zaključilo z analizo z matično učiteljico, kasneje pa sva mentorja s študenti naredila še skupno analizo, ob kateri so študentje skupinsko reflektirali izkušnjo, skupaj smo prediskutirali dogajanje v razredu, s ciljem oblikovanja nadaljnjih aktivnosti. Še posebej pozorni smo bili na naslavljanje ponavljajočih se konfliktov ali sporov med otroki.

Izvedba v neposredni praksi terja od izvajalcev veliko mero fleksibilnosti in smiselnega sprotnega modificiranja, saj se v razredu spontano pojavijo nepredvidljive situacije, na

katere je potrebno odgovoriti brez odlašanja. Začetno negotovost sta poglobljena refleksija in medsebojna izmenjava izkušenj spremenila v sposobnost predvidevanja in ustreznega prilagajanja. Refleksija in pogovor sta hitro postala ključna vsebina skupnih srečanj, namenjenih načrtovanju nadaljnjih aktivnosti.

V prvem razredu se je pokazalo, da se delo v parih pri manj strukturiranih aktivnostih ne obnese najbolje, kar je vplivalo na to, da so študentje v nadaljevanju aktivnosti bolj strukturirali. Poleg tega so ti učenci svoj odnos do prebrane vsebine lažje izrazili z risbo in gibom kot s pogovorom. Pri slednjem so imeli več težav oziroma so pogosto ponavljali izjave in ideje svojih sošolcev. Zato smo se v tem razredu v večji meri osredotočili na to, da je zgodbi sledilo izražanje preko giba in likovnega ustvarjanja. Avtonomijo učencev so študentje z aktivnostmi in vprašanji poskušali krepiti tako, da so spodbujali inovativnost pri ustvarjanju in se pozitivno odzvali na ustrezne reakcije učencev. Obenem smo pri načrtovanju pomemben poudarek namenili temu, da so učenci med posamezno delavnico (npr. ob svoji risbi) lahko izpostavili lastno razmišljanje o zgodbi ali opisali lastne izkušnje v podobni situaciji, študentje pa so učence spodbujali, da so sošolcem predstavili svoje interese. Preko tega so se učenci med seboj bolje spoznali, spoznali pa so tudi, da so razlike med njimi lahko pozitivne in ne vir njihovih nesoglasij.

Učenci v tretjem razredu s sodelovanjem v pogovoru niso imeli težav. Pogovor ob izpostavljenem literarnem delu se je izkazal kot pomembna in močna oblika podoživljanja prebranih vsebin, zato so mu študentje namenili tudi več časa. Skozi pogovor so med učenci vzpostavljali strpno komunikacijo in spoštljiv odnos do različnih mnenj in izkušenj, ki so jih opisovali otroci. Tudi v tem razredu smo literarno osnovo transformirali v likovno dejavnost, pri čemer smo skušali izkoristiti različne likovno-izrazne možnosti tako, da so smiselno sovpadle z izpostavljeno zgodbo. Učencem smo ponudili likovne materiale, ki so že sami po sebi vsebovali določene možnosti spojitve z literarno vsebino. Učenci so se na ponujena sredstva zelo dobro odzvali in svoja občutja ob izpostavljenih zgodbah tudi zelo doživeto izrazili.

Posebej pomembno se nam zdi izpostaviti, da so naše delavnice zaradi drugače zastavljenih aktivnosti v razredu, bolj sproščene vzdušja, minimalne količine frontalne oblike pouka, posebej izbranih zgodb, omogočile, da so učenci izrazili in izpostavili tudi svoje osebne ali medosebne težave, konflikte, opažanja, občutke. K temu smo stremeli že pri zasnovi delavnic, saj se prosocialnost, empatija in pripoznavanje drugega kot drugačnega najmočneje razvijajo prek osebnih izkušenj, ki jih pedagogi s svojimi znanji lahko usmerjamo in nadgrajujemo v univerzalna moralna stališča. Delavnice smo oblikovali tako, da se je tekom ure lahko vzpostavil kontekst medosebnih aktualnih trenj, ki smo jih prek pogovora in ostalih aktivnosti lahko primerno naslovili in hkrati pokazali ustrezen način reagiranja nanje.

- Navedite in opišite rezultate projekta ter njihov doprinos k družbeni koristnosti

Preko delavnic so učenci v obeh sodelujočih razredih bolje spoznali drug drugega, kar je botrovalo nekaterim novim odnosom med vrstniki, ki se pred tem niso intenzivneje družili. Posebej se je to pokazalo pri oblikah dela, ki so bile v začetku projekta praktično neizvedljive (npr. delo v paru), pri zadnjih delavnicah pa do teh oblik ni bilo več odpora med učenci. Kot enega ključnih rezultatov projekta razumemo izboljšanje razredne klime oz. postopnega upadanja konfliktnih situacij, ki so se pri prvih delavnicah zelo pogosto

pojavnale, v zaključnih pa tovrstnih konfliktnih dialogov ni bilo več zaznati. Izboljšanje medsebojnih odnosov je bilo zaznati tako med potekom delavnice kot tudi med odmori, kar so ob koncu projekta potrdile tudi razredne učiteljice, ki so bile ves čas prisotne pri izvedbi delavnic. Izrazile so tudi željo, da bi se podobni projekti nadaljevali tudi v prihodnje, saj so jim neposredno pokazali nov način, kako lahko smiselna in poglobljena povezava vsebin z dveh različnih področij (književnosti in likovnosti) prispeva k spremembi delovanja in odzivanja otrok. Pozitiven odziv učiteljic je prispeval tudi k temu, da je ravnatelj šole povabil sodelavce projekta, da so svoje delo predstavili celotnemu zboru pedagoških delavcev šole.

Želja, da bi zasnova in potek projekta postala dostopna tudi drugim učiteljem in torej imela tudi širšo družbeno korist, smo napisali gradivo z naslovom Drugi skozi umetnost, v katerem so podrobneje opisana tako izhodišča kot tudi literarna dela, ki so bila uporabljena, in njihova likovna transformacija, opisan pa je celoten potek posamezne delavnice. Spletni naslov gradiva je priložen v 4. točki.

Nenazadnje pa je imel projekt pozitiven učinek na percepcijo študentov različnih (pedagoških in nepedagoških) študijskih smeri, o pomenu vzpostavljanja ustreznih odnosov v skupini, s katero delajo in njihovi lastni vlogi, ki jo pri tem imajo. Razmisliti so bili primorani o lastnem odnosu do določenih vsebin in ga preko diskusije z ostalimi sodelujočimi v projektu predstaviti in argumentirati. V določenih primerih je to pomenilo tudi, da so svoja stališča ponovno premislili in jih spremenili. Kot mentorici se mi zdi posebnega pomena prav dejstvo, da je tudi bodoči pedagoški kader sposoben uvideti prednosti delovanja v timih ali projektnem delu, obenem pa tako postaja sposoben poglobljene refleksije lastnega delovanja.

4. Priloge:

Gradivo, ki je nastalo tekom projekta je predstavljeno na spletnem naslovu:

https://www.pef.uni-lj.si/fileadmin/Datoteke/CRSN/PKP_gradiva/KON%C4%8CNO_GRADIVO_Drugi_skozi_umetnost_2019.pdf

Slikovno gradivo: Priložite vsaj dve sliki npr. sliko končnega produkta, sliko študentov pri delu na projektu, sliko s sestankov ipd. Pri pošiljanju slik bodite pozorni, v kolikor gre za končni produkt, da bo zadoščeno zahtevam glede informiranja in obveščanja (ustrezni logotipi itd.).